

Dr hab. Evelina Kristanova, prof. MANS
Wydział Zarządzania i Nauk Technicznych
Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych
w Warszawie

Warszawa 12.04.2023

Recenzja osiągnięć naukowych dra Rafała Śpiewaka

w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w zakresie nauk o komunikacji społecznej i mediach ze wskazaniem osiągnięcia – **monografii naukowej pt. *Spoleczeństwo, naród, państwo na łamach „Gościa Niedzielnego” (1923-1939)***, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2022.

Polska prasa katolicka pomimo długiej tradycji wydawniczej oraz znaczącej roli jaką odegrała w nauczaniu Kościoła nie doczekała się dotąd licznych i całościowych opracowań¹. Naukowcy podejmowali raczej fragmentaryczne badania w tym zakresie. W kręgu zainteresowań oprócz pojedynczych tytułów prasowych o tym profilu oraz wybranych zagadnień na ich łamach pozostawały jedynie sporadyczne dociekania regionalne². Dlatego też z uznaniem należy dostrzec każde przedsięwzięcie naukowe uzupełniające dorobek w omawianej problematyce. Przedłożona mi do recenzji pokaźna monografia dra Rafała Śpiewaka liczy ponad 500 stron i dotyczy jednego z najważniejszych regionalnych pism dla ludu – „Gościa Niedzielnego” w okresie II Rzeczypospolitej.

Sylwetka naukowa Habilitanta

Dr Rafał Śpiewak jest obecnie adiunktem w Katedrze Badań Rynkowych i Marketingowych na Wydziale Informatyki i Komunikacji Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Ukończył z wyróżnieniem studia teologiczne w zakresie filozofii na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie w 1998 r. W jego dorobek edukacyjny wpisał

¹ Pierwszy tytuł prasowy *sensu stricto* o tym profilu według Czesława Lechickiego powstał w 1833 r. zob. C. Lechicki, *Polskie czasopiśmiennictwo katolickie w latach 1833–1914*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1983 nr 1, s. 19–42; Szerzej zob. E. Kristanova, *Prasa katolicka w Polsce (1918-1989). Rekonesans badawczy*, „Kultura, Media, Teologia” 2022 nr 4 s. 95-113.

² Wśród nich warto odnotować przykładowe rzetelnie przygotowane pozycje książkowe J. Gieli *Polska prasa katolicka w diecezji wrocławskiej 1895-1939* (Lublin 1989), czy Marty Woźniak *Świat wartości w krakowskiej prasie katolickiej „Dzwon Niedzielnny” (1925-1939)* (Kraków 2023).

się również ukończony w 2002 r. licencjat z teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego

W 2006 r. doktoryzował się w dziedzinie nauk humanistycznych w zakresie historii na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Podstawą uzyskania stopnia była rozprawa pt. *Gazeta Katolicka – Pismo duchowieństwa i ludu polskiego na Śląsku. Studium historyczno-doktrynalne* napisana pod kierunkiem prof. Marcina Łobozka.

Ocena monografii *Spółczesność, naród, państwo na łamach „Gościa Niedzielnego” (1923-1939)*

Rafał Śpiewak rzeczowo uzasadnił we wstępie podjętą w książce problematykę – brak badań prasoznawczych nad istniejącym do dziś „Gościu Niedzielnym” w pierwszym okresie wydawniczym. Jak dotąd o najważniejszym dla regionu Górnego Śląska katolickim tygodniku ukazały się jedynie drobne opracowania o charakterze przyczynkarskim. Praca zatem nie tylko wzbogaca literaturę przedmiotu ale przede wszystkim wypełnia jej niedobór w zakresie historii polskiej prasy katolickiej. Warto przypomnieć, że polskie tygodniki okresu międzywojnia odegrały ważną rolę w kształtowaniu opinii czytelników. Przedmiot badań zatem jest ważki i godny zainteresowania naukowego.

Autor poprawnie sformułował metodologiczne podstawy pracy. Jasno określił cel badawczy, jak też odpowiednio dobrał metody, które uzasadnił w kontekście wypowiedzi najważniejszych polskich prasoznawców m.in. Jerzego Myślińskiego, Andrzeja Paczkowskiego i Walerego Pisarka. Nie ma wątpliwości zatem, że Habilitant potrafi właściwie umieścić swój przedmiot badań w dotychczasowym polskim dorobku naukowym. O dobrej orientacji w opublikowanych pracach dotyczących prasy katolickiej świadczyć może również obszerny przypis trzeci we wstępie (s. 7-8). Żałować jedynie należy, że nie dokonano oceny jakościowej i merytorycznej wymienionych pozycji bibliograficznych.

Tytuł monografii został precyzyjnie sformułowany i odpowiada zawartości, jakkolwiek problematyka odnosi się *de facto* do nauki społecznej Kościoła szeroko propagowanej na łamach wybranego periodyku. Cezury chronologiczne również nie budzą zastrzeżeń – rok 1923 to początek druku pisma, a 1939 wraz z wybuchem II wojny światowej zamyka pierwszy jego okres wydawniczy.

Solidną podstawę źródłową książki stanowią wszystkie dostępne numery „Gościa Niedzielnego” wydane w okresie II Rzeczypospolitej. Śpiewak z determinacją i pasją naukowca przeanalizował dogłębnie prawie 800 numerów (s. 15). Zawartość tygodnika opracował na szerokim tle panujących ówczesnie stosunków społecznych, politycznych i kulturowych.

Wykorzystał przy tym swoje wieloletnie naukowe doświadczenia historyczne, medioznawcze i teologiczne, co nadało pracy charakter interdyscyplinarny.

Hipotezą postawioną w pracy stało się twierdzenie, że „linia programowa tygodnika, będącego głównym kościelnym organem prasowym na Górnym Śląsku w odrodzonej Rzeczypospolitej, stanowiła wyraz troski o dobro społeczne, kondycję państwa i narodu polskiego” (s. 12). Jak wynika z autoreferatu (w mniejszym stopniu ze wstępu książki) zadano następujące kluczowe pytania badawcze: „w jaki sposób ówczesni redaktorzy definiowali najważniejsze problemy życia społecznego? Jak ukazywali miejsce i rolę Kościoła katolickiego w odradzającym się państwie polskim – w kontekście Górnego Śląska? Z jakimi wyzwaniem światopoglądowymi i społecznymi musieli się mierzyć? Jakie zajmowali wobec nich stanowisko?” (s. 8 w autoreferacie).

Zadaniem recenzenta jest zatem stwierdzenie czy zgromadzony materiał został właściwie przeanalizowany oraz odpowiedź na pytanie o sposób poradzenia sobie z postawioną na początku hipotezą badawczą.

W skład książki wchodzi sześć dobrze przemyślanych i logicznie ułożonych rozdziałów, które odzwierciedlają główne bloki tematyczne wyłonione z łamów „Gościa Niedzielnego”. Struktura w spisie treści jest przejrzysta, chociaż proporcje objętościowe poszczególnych części są różne (liczą od 44 do 97 stron), a dwa ostatnie wyszły spod pióra nieco krótsze nie osiągając 30 s. Powodem dysproporcji był zapewne dostępny materiał prasowy, dlatego też trudno stawiać zarzut z tego powodu.

Rozdział wprowadzający w problematykę zatytułowany *Kontekst społeczno-polityczny „Gościa Niedzielnego” (1923-1939)* świadczy nie tylko o erudycji Habilitanta ale także o umiejętności naukowego dystansu do przedmiotu badań i obiektywnym spojrzeniu na trudną sytuację Górnego Śląska w międzywojniu. Autor „chłodnym okiem historyka” uwzględnił ścieranie się politycznych programów i różnic światopoglądowych II Rzeczypospolitej. Scenę polityczną słusznie określił jako „zróżnicowaną i rozdrobnioną” (s. 19) na tle walk partyjnych oraz zagrożenia ze strony Rosji. Wykazał się głęboką interpretacją i zrozumieniem zarówno niebezpieczeństw zewnętrznych jak i wewnętrznych wobec nowo odrodzonego państwa polskiego. Dobrą znajomość problematyki potwierdzają właściwie dobrane i omówione cytaty, które uzupełniają narrację. O „Gościu Niedzielnym” czytamy m. in.: „Jego profil publicystyczny stanowił o tyle ciekawy i wyjątkowy przypadek, że ukazywał się w regionie, który przez wiele wieków nie należał do państwa polskiego, a mimo to ze względu na głębokie poczucie narodowe po odzyskaniu niepodległości włączył się w jego tworzenie w duchu patriotyzmu osadzonego mocno na gruncie religijnym” (s. 27). W pierwszej części monografii

słusznie wyjaśniono dlaczego idea narodu stała się siłą obrony tożsamości na Górnym Śląsku. Wy tłumaczono jednocześnie polityczne, społeczne i kulturowe aspekty sytuacji w regionie, a po przyłączeniu do Polski skupiono się na trudnym procesie przekształceń własnościowych (s. 41). Przypomniano przy okazji najważniejszych społeczników i działaczy: Karola Miarke, Wojciecha Korfantego, Aleksandra Skowrońskiego, Jana Kapicę, Emila Szramka. W sposób klarowny zapoznano z kontrowersjami dotyczącymi powstań śląskich, a zagadnienia przedstawiono z różnych punktów widzenia historycznego. Znaczenie Górnego Śląska w II Rzeczypospolitej miało charakter polityczny i gospodarczy. W jednym z podrozdziałów omawianej części słusznie zwrócono uwagę na panujące stosunki państwa z Kościołem (s. 49-55) tłumacząc ich formalną poprawność. Czytamy: „Choć konkordat ze Stolicą Apostolską zabezpieczał status jego działalności, panująca wówczas atmosfera polityczna nie była dla niego sprzyjająca” (s. 51). W tej części pracy Autor zwrócił uwagę na znaczenie Akcji Katolickiej i działalność osób świeckich, jak też określił szczegółowo zadania prasy katolickiej. Cenne jest rozgraniczenie z segmentu prasy katolickiej jej odmiany – prasy kościelnej. W części wprowadzającej nie mogło zabraknąć omówienia programu i cech formalno-wydawniczych „Gościa Niedzielnego”. Tekst urozmaicają edytorsko ilustracje tygodnika. Należy stwierdzić, że rozdział wstępny książki został kompletnie oraz starannie przygotowany na podstawie bogatej i krytycznie dobranej literatury przedmiotu. Autor nie tylko wykazał się bardzo dobrym zrozumieniem problematyki historycznej ale zarazem zaświadczył o biegłości i umiejętności analitycznego postrzegania spraw regionalnych.

W drugim rozdziale Śpiewak przeszedł do meritum czyli szczegółowej analizy publicystyki „Gościa Niedzielnego” dotyczącej stosunków państwa z Kościołem w latach 1923-1939. Potwierdzenie znajomości łamów pisma znajdujemy w licznych cytatach i przypisach. Habilitant ukazał rolę społeczną pisma oraz znaczenie w propagowaniu wartości chrześcijańskich w regionie Górnego Śląska. Redakcja tygodnika starała się wzbudzić odpowiedzialność w obywatelach za losy państwa, a tym samym nadać periodykowi funkcję formacyjną. Publicyści wychodzili bowiem z założenia, że najlepszym sprzymierzeńcem państwa w roli służebnej jest Kościół i dlatego nie należy go marginalizować. Preferowano przy tym katolicyzm świadomy i zaangażowany, w którym religia miała znaleźć przełożenie w życiu społecznym oraz kształtować postawy prospołeczne. Przykładowo polityków nawoływano do „spójności wyznawanej wiary z życiem” (s. 135). Dostrzegano także potrzebę oparcia kultury narodowej na religii. Omawiany w tym miejscu charakter wypowiedzi publicystycznej charakterystyczny był zresztą dla większości czasopism katolickich tego okresu. Publicyści często odnosili się do katolicyzmu we Francji jako wzoru godnego do naśladowania. Piszący

na łamach „Gościa Niedzielnego” przestrzegali przed zagrożeniami światopoglądowymi bolszewizmu, narodowego socjalizmu i masonerii. Działalność polityczną chętniej widziano wśród osób świeckich niż duchownych. Z analizy zawartości tygodnika wynika, że propagowano raczej radykalne postawy (s. 127). Kontrowersyjną kwestię przejęcia przez władze polskie Zaolzia wytłumaczono niezwykle klarownie. W tej części opracowania Śpiewak posłużył się licznymi przykładami zrozumiałymi dla adresatów tygodnika, jak też udowodnił stawiane tezy. Sformułował trafne i zasadne wnioski, wykazał się znajomością encyklik papieskich. Należy docenić także, że w stylu wypowiedzi Autor nie uległ interioryzacji. Jedyny zarzut jaki nasuwa się recenzentce to występowanie zbyt długich cytatów, które mogą wytrącać uwagę odbiorcy w trakcie czytania (s. 129-130, 141, 147).

Kolejny kluczowy a zarazem najobszerniejszy rozdział (97 s.) dotyczy istotnej dla redakcji „Gościa Niedzielnego” problematyki ówczesnych zagrożeń światopoglądowych i społecznych. Omówiono w nim z pieczołowitością historyka-prasoznawcy zagadnienia bolszewizmu, krytykę kapitalizmu, narodowego socjalizmu oraz masonerii jako „tajnego wroga Kościoła i państwa” (s. 266). Zadanie publicystów „Gościa Niedzielnego” było o tyle trudne, że w licznych kręgach idee socjalistyczne oraz liberalne uważano za nowoczesne i świadczące wprost o rozwoju cywilizacyjnym. W wypowiedziach tygodnika kościelnego starano się tłumaczyć językiem zrozumiałym „dla ludu” niezgodność przedstawianych nurtów z nauką społeczną Kościoła. Uświadamiano także, że są one szkodliwe dla tożsamości państwa. Na łamach pisma kładziono również szczególny nacisk, jak dowiódł Habilitant, na konieczność odnowy moralnej narodu. Przy tej okazji wytknięto liczne przywary Polaków (m.in. alkoholizm) podając jednocześnie sposoby walki z nimi. Problematyka w tej części monografii została bardzo szeroko ujęta i ponownie fachowo skonfrontowana z literaturą przedmiotu. Ponadto Śpiewak wykazał się nie tylko dobrą znajomością ówczesnej nauki społecznej Kościoła ale głębokim zrozumieniem zagadnień społecznych dwudziestolecia międzywojennego. Rozważania publicystyczne obecne na łamach jednego z najważniejszych katolickich pism regionalnych tego okresu umieścił na szerokim tle warunków społeczno-politycznych i kulturalnych epoki. Uzupełnieniem w tej części mogłyby stanowić porównania i odniesienia do zawartości innych periodyków katolickich lat 1918-1939 – „Tęczy” czy „Rodziny Polskiej”, gdyż na ich łamach podejmowano podobną problematykę w nieco odmiennym podejściu redakcyjnym.

Tematyka rodziny i wychowania znalazły odzwierciedlenie w czwartym rozdziale książki. Rodzina jako podstawowa komórka społeczna w rozumieniu publicystów „Gościa Niedzielnego” odgrywała istotną rolę w kształtowaniu życia społecznego. Stąd wypowiedziano

się o niej w kontekście katolickiego modelu wychowania młodego pokolenia. W rodzinie dostrzegano też gwarancję odpowiedniej kondycji państwa i narodu; stała się nieoceniona także w systemie edukacji („symbiozie rodziny i szkoły”, s. 342-357). Piszący wskazywali na formację w katolickich stowarzyszeniach młodzieżowych (s. 325), istotę macierzyństwa, odpowiedzialność wychowawczą rodziców, kwestię pracy kobiet i co najważniejsze służebną rolę Kościoła wobec państwa. Interesujący jest wyodrębniony podrozdział pt. *Media – moralność – wychowanie*, w którym Habilitant zwrócił uwagę na postrzeganie prasy, filmu i radia w ówczesnym nauczaniu Kościoła. Podejście przedstawicieli Kościoła charakteryzowała ostrożność wobec zawartości przekazu. Omawiana część opracowania została napisana krytycznym okiem znawcy, który dobrze orientuje się zarówno w zasadach wychowania katolickiego, jak też oddziaływaniu środków społecznego przekazu.

W piątym rozdziale odniesiono się do zagadnień mniejszości żydowskiej w wypowiedziach publicystycznych „Gościa Niedzielnego”. Wzbudzała ona w tym okresie sporo kontrowersji na łamach wybranego periodyku. Ukazywano „szkodliwą aktywność Żydów na polu ekonomicznym i politycznym” (s. 405), czy tendencję przejmowania przez nich stanowisk. Publicyści tygodnika apelowali m.in. o wspieranie prasy katolickiej, w której demaskowano niepożądane i szkodliwe działania dla Kościoła oraz państwa polskiego. Narracja, jak stwierdził Śpiewak, miała głównie charakter demaskujący i obronny. Jak czytamy w podsumowaniu „o Żydach pisano nie tylko z perspektywy religijnej, ale również społecznej i państwowej” (s. 431). Należy stwierdzić, że trudną i kontrowersyjną kwestię żydowską ujęto obiektywnie i rzeczowo.

Ostatni szósty rozdział dotyczy polskości Górnego Śląska i jego miejsca w granicach II Rzeczypospolitej. Problematyka została wyodrębniona ze względu na wagę wydarzenia oraz regionalny charakter „Gościa Niedzielnego”, którego powstanie wiązało się z przyłączeniem części Górnego Śląska do Polski (s. 434). Na łamach organu prasowego pisano o kultywowaniu dziedzictwa kulturowego i religijnego regionu, podejmowano kwestie patriotyzmu oraz polskości. Opis w tej części pracy nie budzi żadnych zastrzeżeń.

Podsumowując ocenę monografii zatytułowanej *Spółczesność, naród, państwo na łamach „Gościa Niedzielnego” (1923-1939)* należy stwierdzić, że otrzymaliśmy dojrzałe dzieło zasługujące na najwyższą ocenę pod względem naukowym. Autor dokonał benedyktyńskiej wprost pracy nad przebadaniem wszystkich numerów głównego tygodnika katolickiego na Górnym Śląsku. Odpowiedział twierdząco na postawioną we wstępie hipotezę i znakomicie opanował zgromadzony materiał źródłowy. Jego dociekania oraz wnioski są dojrzałe, a sady wyważone. Książka świadczy również o bardzo dobrej znajomości poruszanej problematyki.

Jestem przekonana, że w rezultacie żmudnych i długoletnich badań Rafał Śpiewak przedstawił opracowanie, które będzie niezwykle przydatne dla kolejnych badaczy prasy.

1. Ocena pozostałego dorobku

a. Publikacje i działalność naukowa

Po uzyskaniu stopnia doktora Rafał Śpiewak oprócz omówionej wyżej monografii opublikował jedną książkę autorską („*Gazeta Katolicka – pismo duchowieństwa i ludu polskiego na Śląsku*” w latach 1896-1910. *Studium historyczno-doktrynalne*, Kraków-Chorzów 2006; napisana na podstawie rozprawy doktorskiej), trzy monografie współautorskie oraz 33 artykuły w czasopismach naukowych oraz rozdziałach w monografiach.

Jego działalność badawczą można ująć w kilku obszarach tematycznych: aksjologia mediów i znaczenie wartości w życiu społecznym, rola mediów w aspekcie pastoralnym Kościoła katolickiego oraz historia Kościoła katolickiego na Śląsku na podstawie źródeł prasowych. Warto zaznaczyć, że w głównym obszarze zainteresowań interdyscyplinarnych pozostawały media i komunikacja społeczna, a w szczególności prasa katolicka (aspekty relacji państwo-Kościół, kwestie światopoglądowe, narodowościowe i społeczne). Autor publikował w języku polskim i angielskim. Wypowiadał się w zakresie komunikacji religijnej, obecności treści religijnych w mediach publicznych oraz na temat kompetencji komunikacyjnych duchowieństwa. Warto wymienić przynajmniej niektóre z publikacji: *Tradycja i nowoczesność. Nowe media w duszpasterstwie akademickim*, w: *Komunikowanie Społeczne w dobie nowych technologii*, red. D. Piątek, S. Ossowski, Poznań 2017; *Zagospodarowywanie cyberkontynentu – media studenckie duszpasterstwa akademickiego w Polsce*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 52, z. 2, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2019, s. 373-392; *Duchowny w mediach. Aktualne uwarunkowania i wyzwania*, w: *Dynamika przemian w mediach*, red.: A. Hess, M. Nowina Konopka, W. Świerczyńska-Głownia, Wyd. Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019, s. 145-166.

Cykl publikacji przedstawionych poniżej wpisuje się niewątpliwie w zakres historii mediów:

- *Obecność katolickich treści religijnych w mediach publicznych po ustawie medialnej z 1992 roku*, Łódzkie Studia Teologiczne, 27/1/ 2018, s. 155-174.

- *Nauka społeczna Kościoła w 100 lat od «Rerum Novarum» – w obronie podstawowych ideałów społecznych*, w: *Audycje Radia Watykańskiego: treści, konteksty, interpretacje. Na podstawie wybranych nagrań*, red. J. W. Adamowski, D. Kuźmina, J. Woźniak-Kaspepek,

Wydawnictwo Naukowe i Edukacyjne Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 2021, s. 291-306.

- *The Workers' Issue in the Press of Upper Silesia at the Turn of the 19th and 20th Centuries*, w: *Media Economics. Economic issues in the media. Theory and practice*, red.: B. Nierenberg, J. Gołuchowski, M. Łuczak, A. Pethe, M. Barańska, D. Marquardt, PWN, Warszawa 2018, s. 64-78.

- *Obraz rzeczywistości politycznej w publicystyce „Gościa Niedzielnego” w roku 1945*, w: *Relacje Kościół – państwo na Górnym Śląsku w latach 1945–1989. Konflikt ideologiczny*, red. A. Dziurok, Wyd.: IPN, Warszawa – Katowice 2019, s. 53-91.

- *Influence of the media on the participation of citizens in the processes of creating and implementing social and economic policy in the interwar period in Poland – case study Gość Niedzielny – online inspirations for contemporary times*, w: *Marketing Identity. Offline is the New Online*, red. A. Kusa, A. Zauskova, Z. Buckova, FMK, Trnava 2019, s. 311-322.

- *Rola mediów katolickich w stymulowaniu polityki w regionie na przykładzie „Gościa Niedzielnego” z okresu międzywojennego w województwie śląskim*, w: *Media w procesie tworzenia i realizacji polityki regionalnej w województwie śląskim*, red. Z. Widera, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2021.

- *Influence of catholic media on citizenship*, „European Journal of Science and Theology”, June 2020, Vol. 16, no. 3, s. 95-106.

- *The Mission of the Catholic Church for the State in the Discourse of “Gosc Niedzielny” during Poland's Interwar Period*, „Religions” 2021, 12 (3), 188. <https://doi.org/10.3390/rel12030188>

Habilitant brał udział w licznych projektach badawczych oraz krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych (łącznie 26). Jego badania nawiązywały do następujących zagadnień: systemu wartości w przestrzeni medialnej, misji mediów publicznych, społecznej odpowiedzialności mediów oraz mediów regionalnych w aspekcie kreowania tożsamości regionalnej. Śpiewak uczestniczył również w projektach badawczych prowadzonych w ramach badań statutowych Katedr Dziennikarstwa Ekonomicznego i Nowych Mediów oraz Badań Rynkowych i Marketingowych. Problematyka projektów dotyczyła następujących zagadnień:

- W świecie aksjologii polityki i kultury. Studenci wobec mediów.
- Polskość w narracjach medialnych z perspektywy Górnego Śląska.
- Media akademickie w zmediatyzowanej rzeczywistości.

W projekcie pt. Media w procesie tworzenia i realizacji polityki regionalnej w województwie śląskim pełnił rolę kierownika.

W ramach projektu prowadzonego pod kierownictwem Janusza Adamowskiego pt. *Audycje Radia Watykańskiego: treści, konteksty, interpretacje. Na podstawie wybranych nagrań* opublikował rozdział w monografii zatytułowany *Nauka społeczna Kościoła w 100 lat od «Rerum Novarum» – w obronie podstawowych ideałów społecznych*. Efektem prac w projekcie Katedry Dziennikarstwa Ekonomicznego i Nowych Mediów pt. *Media w ekonomii i ekonomia w mediach* była publikacja anglojęzyczna: *The Workers' Issue in the Press of Upper Silesia at the Turn of the 19th and 20th Centuries*.

W działalności naukowej uwzględniona została również współpraca międzynarodowa i międzyuczelniana (m.in. z Uniwersytetem św. Cyryla i Metodego w Trnawie na Słowacji; wymiana studentów w ramach Erasmus; wykłady w programie Erasmus; prelegent na Uniwersytecie Międzygeneracyjnym w Republice Czeskiej; projekt badawczy w zakresie postaw społecznych w środowiskach religijnych wobec uchodźców wojennych z Ukrainy).

Po analizie publikacji i przeprowadzonych projektów należy stwierdzić znaczący rozwój naukowy Habilitanta od czasu uzyskania stopnia doktora. Dorobek jest nie tylko pokaźny i wartościowy badawczo ale także wieloaspektowy oraz interdyscyplinarny.

2.2 Działalność dydaktyczna i popularyzatorska

Rafał Śpiewak w ramach zajęć dydaktycznych prowadził m.in. następujące przedmioty: Historia Polski po 1918 r., Współczesna historia Polski w mediach, Historia mediów, Aksjologia i etyka dziennikarstwa, Warsztat z retoryki – przygotowanie wystąpień publicznych, Retoryka i erystyka, Estetyka, Sztuka pisania, Media w procesach integracji europejskiej, Psychologia, Etyka i odpowiedzialność zawodowa w zarządzaniu projektami. Przygotowywał również wykłady monograficzne na temat Historii prasy na Śląsku. Przez dwa lata pełnił funkcję członka Wydziałowej Komisji do spraw Jakości Kształcenia. W kadencji 2021-2024 został również wybrany do Rady Wydziału Informatyki i Komunikacji z grona adiunktów.

Habilitant wypromował 47 prac licencjackich i jedną magisterską, był również promotorem pomocniczym doktoratu Krzysztofa Horowskiego napisanego pod kierunkiem prof. UŚ. dr. hab. Damiana Guzka (obroniony na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach).

Szczególnie ważne dla ubiegającego się o tytuł doktora habilitowanego w zakresie nauk o komunikacji i mediach wydaje się być również czynne uczestnictwo we współczesnych mediach w roli eksperta (prowadzenie audycji poświęconych duszpasterstwu akademickiemu

czy misji uczelni wyższej). W dorobek publicystyczny i popularyzatorski naukę wpisują się audycje, felietony i wywiady oraz prelekcje, warsztaty, wykłady dla młodzieży na różnych szczeblach edukacji (wykaz w autoreferacie). Śpiewak jest też recenzentem w czasopismach naukowych „Religions”, „Nasza Przeszłość” i „Kultura-Media-Teologia”.

Habilitant wydał również trzy tomiki mojej poezji i malarstwa. Z tej okazji był zarówno organizatorem jak też uczestnikiem zarówno wieczorów poetyckich jak i wernisaży malarskich w Centrum Duszpasterza Akademickiego w Rybniku oraz Domach Kultury Siemianowic Śląskich, Opactwie Pocysterskim w Rudach Raciborskich.

Ponadto Śpiewak jest członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej i Polskiego Towarzystwa Edukacji Medialnej.

Konkluzja

Przedstawioną mi do oceny monografię naukową autorstwa Rafała Śpiewaka pt. *Społeczeństwo, naród, państwo na łamach „Gościa Niedzielnego” (1923-1939)* jako główne osiągnięcie naukowe wraz z przedstawionym mi pozostałym dorobkiem publikacyjnym, działalnością dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską oceniam bardzo wysoko. Zaprezentowana książka habilitacyjna w naukowym dorobku po doktoracie stanowi ważne osiągnięcie naukowe, jest opracowaniem nowatorskim i stanowi poważne uzupełnienie badań nad historią prasy katolickiej. Habilitant wnosi też znaczący wkład w rozwój nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Na podstawie dostarczonej mi dokumentacji na podstawie art. 221 ust. 10 z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 zm.) wnoszę do Komisji habilitacyjnej o dopuszczenie dr. Rafała Śpiewaka do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

E. Kistenore